

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องค่าใช้จ่ายกับการบริโภคความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายและการเรียกเก็บเงินพิเศษ อันนำไปสู่การบริโภคความรู้ของการศึกษาในระบบ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่ผู้ปกครองต้องใช้จ่ายเพิ่มเติมทางบ้านเพื่อการศึกษาของบุตรหลานและเพื่อศึกษากลไกและตรรกของสถานศึกษาที่ทำให้เกิดการบริโภคความรู้ โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 5 เขตของจังหวัดเชียงใหม่

1. ประชากร คือ ผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1,082 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 283,474 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratify random sampling) โดยจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 5 เขตพื้นที่การศึกษา และขนาดของโรงเรียน 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ได้โรงเรียนมาทั้งหมด 35 โรงเรียน โดยการสอบถามผู้ปกครองนักเรียนทั้งหมด 1,500 คน จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาและขนาดของโรงเรียน ดังตารางที่ 2

2.2 กลุ่มที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย โดยการคัดเลือกเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 แห่ง โดยถือเกณฑ์ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น ความเป็นโรงเรียนในชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมือง และชุมชนชนบท รวมทั้งขนาดของโรงเรียน ความเหมาะสมที่ในแต่ละโรงเรียนจะสามารถเป็นตัวแทนในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษานั้นๆ ได้ ได้โรงเรียน และจำนวนผู้ปกครองที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อย รวม 62 คน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ปกครองนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

โรงเรียน	อำเภอ	จำนวนผู้ปกครองนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม			
		ร.ร.ขนาดใหญ่	ร.ร.ขนาดกลาง	ร.ร.ขนาดเล็ก	รวม
1. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 1					
1. วัดโนทัยพำ	เมือง	73	-	-	73
2. มงฟอร์ตวิทยาลัย	เมือง	80	-	-	80
3. วัดช่างเคี่ยน	เมือง	-	58	-	58
4. คอยสะเก็ดวิทยาคม	คอยสะเก็ด	-	80	-	80
5. วัดเสาหิน	เมือง	-	-	20	20
6. วัดป่าตาล	สันกำแพง	-	-	20	20
7. บ้านบ่อหิน	คอยสะเก็ด	-	-	18	18
8. บ้านออนหลวย	ก.แม่ออน	-	-	20	20
รวม	-	153	138	78	369
2. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 2					
1. บ้านริมใต้	แม่ริม	141	-	-	141
2. บ้านสันคะยอม	แม่ริม	-	83	-	83
3. สันมหาพนวิทยา	แม่แตง	-	62	-	62
4. บ้านนาบุญโหล่งขอด	พร้าว	-	-	27	27
5. ชุมชนบ้านดง	สะเมิง	-	-	23	23
6. วัดสันทรายมูล	สันทราย	-	-	24	24
7. บ้านพระนอน	แม่ริม	-	-	24	24
รวม	-	141	145	98	384
3. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 3					
1. ไชยปราการ	ไชยปราการ	70	-	-	70
2. ชุมชนวัดศรีดงเย็น	ไชยปราการ	-	11	-	11
3. บ้านแม่อนกลาง	ฝาง	-	47	-	47
4. บ้านแม่ฮ้าง	แม่ฮ้าง	-	-	11	11
5. บ้านแม่สาว	แม่ฮ้าง	-	-	14	14
6. บ้านหัวฝาย	ฝาง	-	-	16	16
รวม	-	70	58	41	169

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ปกครองนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

โรงเรียน	อำเภอ	จำนวนผู้ปกครองนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม			
		ร.ร.ขนาดใหญ่	ร.ร.ขนาดกลาง	ร.ร.ขนาดเล็ก	รวม
4. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 4					
1. สันป่าตอง (สุวรรณราษฎร์วิทยาคาร)	สันป่าตอง	142	-	-	142
2. บ้านกวน	หางดง	-	92	-	92
3. บ้านเหล่าเป่า	ดอยหล่อ	-	74	-	74
4. ไตรมิตรวิทยา	แม่วาง	-	-	30	30
5. วัดแม่สะลาบ	สารภี	-	-	30	30
6. บ้านสามหลัง	ดอยหล่อ	-	-	26	26
7. หุ่นฟ้าบตรราษฎร์บำรุง	สันป่าตอง	-	-	29	29
รวม	-	142	166	115	423
5. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 5					
1. จอมทอง	จอมทอง	49	-	-	49
2. ชุมชนบ้านท่าข้าม	ฮอด	-	28	-	28
3. ดอยเต่าวิทยาคม	ดอยเต่า	-	24	-	24
4. ชุมชนช่วงเปาเหนือ	จอมทอง	-	-	14	14
5. ชุมชนบ้านช่างเคิ่ง	แม่แจ่ม	-	-	15	15
6. บ้านแควมะกอก	ฮอด	-	-	14	14
7. ชุมชนบ้านอมก๋อย	อมก๋อย	-	-	11	11
รวม	-	49	52	54	155
รวมทั้งหมด	-	555	559	386	1,500

ตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมมนากลุ่มย่อย (Focus group discussion)

โรงเรียน	อำเภอ	จำนวนผู้ปกครองนักเรียน
1. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 สาริต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	เมือง	11
2. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 สันคะยอม	แม่ริม	13
3. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 รัตนาเอื้อวิทยา	ฝาง	11
4. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 4 สันป่าสัก	หางดง	12
5. เขตพื้นที่การศึกษาเขต 5 จอมทอง	จอมทอง	15

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ

1) แบบสอบถาม ถามผู้ปกครองนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการบริโภครู้ของการศึกษาในระบบ ลักษณะของตัวแบบสอบถามเป็นแบบมีตัวเลือกให้เลือก และการเขียนเต็มข้อความสั้น ๆ

2) กรอบและประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับเกณฑ์การเลือกโรงเรียนเพื่อส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อ กลไกหรือเทคนิคและตรรกหรือเหตุผลที่โรงเรียนใช้ในการเรียกเก็บเงินพิเศษจากผู้ปกครองนักเรียน และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่บ้านต้องจ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน

1. การสร้างเครื่องมือการวิจัย

- 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ประชุมเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน นักการศึกษา ผู้นำชุมชน ครูสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจในการวิจัย
- 3) จัดประชุมกลุ่มย่อยกับเครือข่ายในข้อ 2 เพื่อจัดทำแบบสอบถาม กรอบและประเด็น คำถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย

2. การหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

- 1) นำเครื่องมือการวิจัยให้ศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน ครู จำนวน 10 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 15 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2) ทดลองใช้กับผู้ปกครองนักเรียนที่โรงเรียนหอพระ จำนวน 80 คน เพื่อดูความชัดเจนและความเป็นได้ในการตอบแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มย่อย
- 3) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ตัวแบบสอบถาม การเก็บข้อมูลโดยอาศัยเครือข่าย คือ ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาและผู้ช่วยวิจัย เป็นผู้ประสานงานและลงพื้นที่เก็บข้อมูล
2. การสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัย และผู้ช่วยผู้วิจัยลงพื้นที่จัดสนทนากลุ่มเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ตัวแบบสอบถาม ข้อมูลที่เป็นการวัดที่อยู่ในระดับนามบัญญัติ วิเคราะห์โดยการหาความถี่ และร้อยละ และข้อมูลที่เป็น อันตรภาค และอัตราส่วน วิเคราะห์โดยการหาควอไทล์ที่ 1 และ 3 และค่ามัธยฐาน ส่วนที่ให้เขียนบรรยาย วิเคราะห์เนื้อหา โดยอ่านจัดเป็นหมวดหมู่และสรุปบรรยาย
2. ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ถอดเทป วิเคราะห์ประเด็น จัดเป็นหมวดหมู่และเขียนเป็นรายงาน